

VERSLAG VAN DE EXCURSIE NAAR WIERINGEN

op 5 mei 1979

door

Ruud Bank

Deelnemers: (bestuur): Hopman; (leden): Bank, Brand, Butot, Hali en twee kinderen, Maassen, Meijer, Mounoury, Neuteboom, Van Peursen, Vriese.

Dertien deelnemers waren zaterdagochtend om kwart voor 11 bij het station van Hoorn in de stralende zon bijeengekomen om aan de voorjaarsexcursie deel te nemen. Doel van de excursie: Wieringen, één van de vier voormalige Zuiderzee-eilanden. Het gebied is ongeveer 3400 ha. groot en telt circa 7300 inwoners die, naast de hoofdplaats Hippolytushoef, over een groot aantal kleine kernen verspreid zijn, bv. Oosterklief, De Haukes, Oud-Gest, Stroe, De Holebalg, etc. Het eiland Wieringen is reeds vroeg bewoond geweest; in de 8e eeuw werd het "Wirense" genoemd. De kern van het land bestaat uit zand met keileem eronder, daaromheen zeeklei en zeezand.

De excursie startte slecht. Op de E10, vlak buiten Hoorn, gooide een groep jonge eendjes die vlak voor de auto van Neuteboom de weg overstak roet in het eten. Bij een manoeuvre om ze te ontwijken moest de achterste wagen van de colonne (van A.D.P. van Peursen) het ontgelden; een andere wagen botste er tegen op. Gelukkig deden er zich geen persoonlijke ongelukken voor en kon Van Peursen weer gewoon verder rijden. Al met al kostte het ongeval toch zo'n drie kwartier oponthoud waardoor het eerste excursiepunt, de Hoornse Brug

over de Westfriesche Vaart in de Wieringermeerpolder (alwaar Cer-
nuella virgata var. albovariegata voorkomt) moest worden overgeslagen.

De eerste vindplaats die op Wieringen werd bezocht was De Haukes. Op en onder de dijk langs de ZO-zijde van het jachthaventje werden, voornamelijk onder bakstenen, de volgende landslakken verzameld: Arion cf. circumscrip-
tus, Vitrina pellucida (dood), Oxychilus draparnaudi, Limax maximus (det. anat.=determinatie anatomisch), Deroceras reticulatum (det. anat.), Ceciloides acicula (2 ex., dood), Cer-
nuella virgata (dood, enige juveniele ex. levend), Trichia hispida (dood), Cepaea nemoralis en Helix aspersa. Op een afgebrand stuk grond langs de oostover van het jachthaventje lagen de volgende landslakken voor het oprapen: Cochlicopa lubrica (geen lubricella!), Oxyloma elegans (det. anat.), Vallonia excentrica, Discus rotundatus, Arion ater rufus, Oxychilus draparnaudi, Zonitoides nitidus, Balea biplicata, Candidula intersecta, Cer-
nuella virgata, Trichia hispida en Helix aspersa. Op de kant lag ook nog opgetrokken materiaal, dat vermoedelijk uit het haventje zelf stamt. Hierin konden de volgende zoetwatermollusken gedetermineerd worden (slechts lege schelpjes): Theodoxus fluviatilis, Valvata piscinalis, Potamopyrgus jenkinsi (bolle en slanke vorm), Bithynia tentaculata, Bithynia leachi (algemeen), Radix peregra, Radix auricularia (1 ex., adult), Planorbis planorbis, Anisus vortex (enige exemplaren) en Dreissena polymorpha. Als het materiaal inderdaad uit het haventje getrokken is of uit de nabije omgeving stamt dan zijn de volgende soorten nieuw voor Wieringen: Bithynia leachi, Radix auricularia en Anisus vortex. 'n Drietal halen met de tomadozeef door het afgesneden riet langs de steiger langs de oostover van de haven leverde nog Theodoxus fluviatilis, Valvata piscinalis, Radix peregra en Planorbis planorbis op (alles levend).

Tegen 1 uur werd in café "De Postboot" de inwendige mens versterkt met het meegebrachte lunchpakket in combinatie met een kop koffie. Na het eten werd met de auto vertrokken naar het Amstelmeer. Dit meer behoorde vroeger tot het Amsteldiep dat Wieringen scheidde van Noord-Holland. In de 20e eeuw werd het isolement van het eiland verbroken: in 1926 werd het met het vasteland verbonden door de dijk door het Amsteldiep, in 1930 verder door inpoldering van de Wieringermeer. In 1932 kwam door de afsluitdijk de verbinding met Friesland tot stand. We stopten aan het meest westelijke punt van Wieringen, bij Westerland. In Westerland ligt het hoogste punt van Wieringen: + 13 m N.A.P. Er werd verzameld langs de oever van het Amstelmeer, ten zuiden van de Amsteldiepdijk. Dit leverde het volgende op: Oxyloma elegans (det. anat.), Discus rotundatus, Arion ater rufus, Oxychilus draparnaudi, Deroceras laeve (det. anat.), Deroceras reticulatum (det. anat.), Trichia hispida, Cepaea nemoralis en Helix aspersa. Aan de overzijde van de Amsteldiepdijk, bij de Rijkspeilschaal, konden tussen op basaltblokken vastzittend zeewier levende exemplaren van Peringia ulvae worden aangetoond. Het volgende excursiepunt was het schor bij Normer, tussen de Normerdijk en de Marskedijk. Ook hier kon alleen Peringia ulvae levend aangetoond worden (niet algemeen). Neuteboom vond hier in 1964 ook nog Ovatella myosotis en Assimineea grayana. Van beide soorten konden echter geen exemplaren meer voor de wetenschap worden buitgemaakt, hetgeen erg jammer was. Ook het verzamelde aanspoelsel, waar Peringia ulvae (massaal) en Hydrobia ventrosa (enkele exemplaren) in voorkwamen, leverde niets op. Bij het schor werd afscheid genomen van Hali, Mounoury en Van Peursen die vroeger naar huis moesten.

Ondertussen was de lucht gaan betrekken. Van de stralende zon was nog maar weinig overgebleven, het was harder gaan waaien en aan de horizon begonnen zich donkere wolken samen te pakken. Daarom werd besloten om koers te zetten naar het laatste excursiepunt, de

Zuiderhaven te Den Oever. Op de Stonteldijk werden Deroceras reticulatum en Trichia hispida verzameld. De Stonteldijk is nog een overblijfsel van een oude wierdijk, gemaakt uit "wierriemen" (hard geworden zeewier). Deze wierdijken werden enige eeuwen terug gebruikt als dijkverdediging. Het wier werd dan aan de zeezijde van een dijk achter een palenrij opgestapeld, zodat het door eigen gewicht tot een hecht en veerkrachtig blok samenkluwde. Verder werd nog verzameld ten oosten van de Stonteldijk, op hout en op de bodem van de zeer drassige oever van de Zuiderhaven. Het inventaris bestond uit: Carychium minimum (5 ex., adult), Cochlicopa lubrica (geen lubricella!), Oxyloma elegans (det. anat.), Discus rotundatus, Arion cf. circumscriptus, Arion ater rufus, Oxychilus cellarius, Zonitoides nitidus, Deroceras laeve, Deroceras reticulatum (det. anat.), Balea biplicata, Cernuella virgata (2 ex., dood) en Cepaea nemoralis. Al het materiaal werd, mits niet anders vermeld, levend verzameld. De eerstgenoemde soort is nieuw voor de fauna van Wieringen. Om 4 uur werd de excursie beëindigd, hetgeen een einde betekende van een zeer gezellige dag.

Tenslotte zij hier nog gewezen op het merkwaardige feit dat op Wieringen nog nooit Pisidiums gevonden zijn. Hetzelfde doet zich voor op Marken, zie mijn opmerkingen in mijn bijdrage in CB 185.

LITERATUUR

NEUTEBOOM, W.H., 1965. Land- en zoetwatermollusken van Wieringen.
- Basteria, 29(1-4): 48-51. Bevat een literatuurlijst en een samenvatting van alle daarvoor gepubliceerde gegevens).